

Studieorlov Tanzania 2021

Baggrund: Jeg var fra 2005 til 2009 missionær i Tanzania for BDM sammen med Britta og vores fire børn. Siden har jeg været tilbage i Tanzania i 2013, 2014, 2016, 2018 og 2019. Flere af gangene har jeg undervist i kortere perioder som en del af min egen ferie, men har hele tiden haft ønske om at kunne bruge lidt længere tid på det, end mine ferier har tilladt. Den mulighed kom med ordningen fra Haderslev Stift "præst uden grænser" og fra BDM, som hjalp med kontakt til Brødrekirken i Tanzania. Ligeledes havde jeg private kontakter til den lutherske kirke, KKKT. Jeg havde orlov fra 1.8. til 31.10, og rejste til Tanzania 5.8, med hjemrejse 25.10. Jeg taler og skriver swahili og prædiker og underviser derfor uden tolk. Med tolk havde det været en slem omgang.

Brødrekirken i Tanzania er lillebror i forhold til den lutherske Brødrekirken har fem fuldgældende stifter med egne biskopper, samt områder på vej mod stiftsgodkendelse. Kirken kalder sig Moravian, efter det engelske navn for Mähren, det område at Tjekkiet, hvor brødrekirken først opstod som følge af Jan Huss og den tjekkiske reformation i starten af 1400 tallet. Den lutherske kirke har 27 stifter med biskopper og er dermed den største protestantiske kirke i Tanzania. Den største kirke i landet er den katolske, men også pinsekirkerne fylder meget. De er delt i mange store og små grupperinger, og flere kommer til hele tiden. Moravian og KKKT er sammen med den anglikanske kirke og traditionelle protestantiske kirker organiseret i CCT, Christian Council of Tanzania. Under CCT findes også det fælles UKWATA, en ungdomsbevægelse for kristne på landets studiesteder fra mellemskole, gymnasier og universiteter. Også de karismatiske kirker har deres landsdækkende organisation. Nød har lært de to organisationer at stå sammen med den katolske kirke i mødet med muslimsk pres, som altid opstår under muslimske præsidenter.

Den udover møder kirken en stor udfordring fra fremgangsteologiske strømninger, som lover velstand og helbred i Guds navn. Særligt uafhængige profeter og apostle udfordrer kristendommen med falske løfter. Både pinsekirkerne og de øvrige kirker er ved at vågne op til opgør med denne trend, men dens tentakler spreder sig langt ind i kirkerne: "Hvis du giver tiende, vil du blive velsignet", hvormed der tænkes på velstand og helbred. "Hvis du har stor tro, kan du sejre", hvormed der oftest tænkes på helbredelser. "Hvis du ikke får et positivt bønnesvar, er det fordi, du har synd i dit liv". Sådanne udsagn lyder i alle kirkerne, og opgøret med det går på tværs af kirkeskel.

Kirkens præster har generelt et lavt uddannelsesniveau. Der er meget få med master- og bacheloruddannelser. De fleste har enten to års certificate på swahili og evt. yderligere to år på diploma på engelsk. En hel del har BC (Bibel College), som er uddannelse, der egentlig kræves for evangelister, et eller to år, som ikke kræver andet end 7. klasse.

I Moravian har præster ofte mange sogne under sig, og tjenesten i de sogne varetages af evangelister, mange uden uddannelse. Det er egentlig præstens opgave at samle evangelisterne jævnlige, men mange steder sker det ikke. Stifterne er delt ind i provstier og derunder sogne og derunder menigheder, man måske kan kalde menighedsplantninger, selvom mange har mange år på bagen. I KKKT har man også provstier og sogne, og et selvstændigt sogn skal kunne bygge en stor kirke, ansætte præst, evangelist og andre ansatte samt opretholde et socialt arbejde. Den lutherske kirke i de store byer er meget velstående og driver mission indenlands og udenlands.

KKKT og Moravian (samt den anglikanske kirker) er begge liturgiske kirker, og om end liturgierne er forskellige, sætter det kirkerne i samme bås som lidt mindre åndelige end de frie kirker, hvor sang og prædiken fremstår mere spontant. Men liturgierne er smukke og dybe og der er et stort formidlingsarbejde i at skærpe menighedernes glæde over traditionerne. Den lutherske liturgi er en klassisk højmesse, båret af messesang, og med alle de traditionelle led, fx skriftemål, kyrie og gloria, antifoner samt et stort nadverritual. Liturgien suppleres af salmer, af forskellige kor, helt op til fire forskellige har jeg oplevet i en enkelt gudstjeneste. Meddelelserne fylder meget, og kollekterne fylder meget med op til flere offergange i en enkelt gudstjeneste. Moravians gudstjenester er mere lavkirkelige uden messesang men med en fyldig liturgi. Gudstjenestetidspunkterne varierer fra kl. 7 til kl. 10. Længden fra et par timer til fire timer. Prædiken fylder forholdsmæssigt lidt i forhold til resten, men 20-30 minutter er normalen.

Jeg havde hjemmefra følgende aftaler, som alle fungerede meget fint, bortset fra den sidste, hvor der tydeligvis ikke var forberedt noget, da jeg ankom

- Det sydlige provsti i Dar es Salaam Stift under KKKT hvor jeg prædikede ved to gudstjenester og holdt et tredages seminar for provstiets præster, evangelister sat kirke- og kulturmedarbejdere (kaldet parish worker). Den ene af de to kirker var en sognekirke med 450 mennesker til gudstjeneste ledt af provsten, den anden en menighedsplantning ledt af en kvindelig evangelist. På tre år er den menighed vokset fra få voksne til 150 gudstjenestedeltagere udover de mere end 100 børn til søndagsskole. Den gudstjeneste står igen som noget ganske særligt med dens blanding af liturgi, kor med live musik samt korte lovsangskor med dans og klap. Den varede mellem to og tre timer, der fløj afsted.
- MCWT, Brødrekirken i Vesttanzania, ti dages seminarer i Tabora by fordelt på præster med deres hustruer, repræsentanter fra kvindegrupper i byens sogne, repræsentanter for ungdomsgrupperne samt repræsentanter for forbederne. Derefter fem dages undervisning på bibelskolen i Sikonge, 80 km fra Tabora. Jeg prædikede ved én gudstjeneste og lå syg den efterfølgende søndag.
- MCZT, Brødrekirken ved Tanganyikasøen, hvor jeg besøgte alle fire provstier og afholdt todagesseminarer for præster og evangelister. Her prædikede jeg ved en enkelt gudstjeneste undervejs
- MCRP, Brødrekirken i Sydvesttanzania, hvor det første seminar blev afholdt i Kipili, BDM's missionsstation med missionærerne Mads og Janice som primus motor med deltagelse af 50 præster og evangelister og kirkeledere. Om søndagen prædikede jeg i Kipilis lille kirke. Den anden runde i byen Sumbawanga blev en rodet affære, for formanden ikke havde forberedt mit ophold og clearet med bibelskole og provster. Jeg underviste dog tre dage på bibelskolen med to lektioner om dagen. Den efterfølgende weekend holdt jeg seminar i den lutherske kirke, hvilket heller ikke var forberedt i god tid. De to søndag jeg var der prædikede jeg i to store menigheder med over 400 til begge gudstjenesterne. Jeg havde foreslået et seminar for begge kirker i samarbejde, men det fik de desværre ikke til.

Undervisningen

Jeg havde en skabelon, som seminarerne fulgte, om end nogle var kortere end andre.

- De ti bud fordelt på to lektioner: De første tre om at elske Gud og de sidste syv om at elske næsten.

- De første bud: Kristendom bliver meget lovisk i Tanzania, og at fastslå Gud, som ham, der frier os ud af nåde (om end ikke af Egypten), burde ikke generere så meget energi, men en skarp forkyndelse af nåde bliver mødt med udsagnet: "Hvis vi siger det til menigheden, begynder de jo bare at synde!". Det gav god energi at lave sjov med ordet "begynde". Grundlæggende ved de godt at alt er både, og deres salmebøger og liturgier understøtter dette, men forkyndelsen trækker i en anden vej. At slå på deres egenart som Brødrekirke og luthersk og hjælpe dem til stolthed over deres traditioner var en god vej ind i undervisningen. Mange af udfordringerne fra reformationstiden genfindes i Tanzania: gerningsretfærdighed, kirkens hierarkiske magt over sjæle, frygt for dommedag og kirketugt. Kirketugt er meget vigtig i kirken, men den går ensidigt ud over gravide kvinder. Dens praksis forekommer mig hyklerisk, da man bruger gravide kvinder til at statuere et eksempel med. Mange evangelister har ikke råd til at blive gift, fordi medgiften er for stor, så de bor sammen med deres kvinde og fælles børn uden at være gift, men kan til gengæld lyse andre i kirketugt.
Undervisningen om de første bud sagde grundlæggende:
 - Gud er frelsens Gud, og vi må ikke have andre guder end ham: ikke mammon (fremgangsteologiens væsen), ikke andre ting, ikke de traditionelle guder (og at derfor har vi trosbekendelsen som værn, lektion 3-4). Vi må heller ikke gøre afbilleder af Gud i vores forkyndelse: Gerningernes Gud. Vi skal bruge hans navn ret i forkyndelse og vi påkalde det i bøn (hvorfor vi har fået fadervor, lektion 5-6). Vi skal helligholde hviledagen ved gudstjeneste og bibellæsning (og ikke fanges af sabbatsoverholdelse og legalisme)
- De syv sidste bud: Synd defineres i Tanzania i meget konkrete vendinger, og ender ofte ved alkohol, tobak og hor. Gennemgangen af de syv bud havde til formål at vise, at hellighed luthersk set er et almindeligt liv i kald og stand. Buddene kan de udenad, men ofte kun i ordlyden. Den stærke tolkning af buddene i lyset af Jesu skærpelse af loven, hvor den mere bliver et syndespejl, der skaber anger og bod, gav også god dynamik. Kærlighed til næsten er ikke bare et nej til synd men et ja til retfærdighed: Slå ikke ihjel, men gør godt mod alle. Bryd ikke ægteskabet men vær tro. Stjæl ikke, men vær gavmild, vidn ikke falsk med vogt din næstes gode navn og rygte.
Hellighed i Tanzania måles ofte på kirkelige aktiviteter: Hvor meget deltager du i bønnemøder og gudstjenester og hvor meget giver du? Snakken om gode gerninger var intens, fordi de mente at den foregående undervisning havde gjort gode gerninger unødvendige. Med Luther sagde jeg at nej, de er meget vigtige, men det for næstens skyld og ikke for Guds skyld. Igen kom debatten om kirketugt op. Og så ikkemindst debatten om givetjeneste. Givetjeneste forkyndes ofte lovisk med et "for at" i stedet for et "fordi". "Du skal give for at Gud kan velsigne dig" er en ringe udgave i forhold til "Du skal give, fordi Gud har velsignet dig". Debatten måtte ofte afbrydes af tidshensyn.
- Troens væsen og indhold fordelt på to lektioner. En om troen ud fra Hebr 11 og trosbekendelsen og en om troens tilegnelse ud fra Lukas 15
 - Giver tro sejr og genvej i livet? Hebr. 11 siger nej, for nogle vandt godt nok sejr her i livet, mens andre blev dræbt for troens skyld. Alle fik de del i forjættelsen. Så vi talte om

forskellen på troens sejr som noget i legemet eller i ånden. Også dem, der dør af sult men i tro, har sejret. I samme ombæring havde vi en snak om tro, og hvor vidt det er noget man kan måle som stor eller lille og bruge som forklaring på modgang. Udfordringen fra fremgangsteologien er til at føle på her.

Disse tanker blev fulgt op med en gennemgang af den apostolske trosbekendelse. Gud kendes ved sine gerninger. Faderen er skaber, Sønnen er frelser, Ånden er helliggør

- Gud giver skabningens gaver gratis og uden fortjeneste fra vores side for at vidne om sig selv. Det gennemhuller forkyndelsen om, at velsignelser i legemet er løn for gode gerninger. At Gud er skaber og giver alle gode gaver gennemhuller forkyndelsen af, at medicin og et tegn på vantro. Tro er netop at modtage gaverne fra skabelsen hånd med tak
- Gud giver frelsens gaver gratis og uden fortjeneste fra vores side. Et spørgsmål, som fylder en del er, om et menneske virkeligt har ”gjort Jesus Kristus til sin personlige Herre og frelser”. Med trosbekendelsen sagde jeg et klart nej til det. Det har vi ikke gjort. Det har han gjort ved sine gerninger (undfanget ved Helligånden, født af...). Det kan vi stole på. Vi forkynder ikke omvendelse, vi forkynder Kristus, og det kan omvende mennesker.
- Gud giver helligelsens gaver gratis og uden fortjeneste fra vores side.
 - Han skaber en kirke og et fællesskab af mennesker, der som moder kan føde troende mennesker. Når KKKT og Brødrekirken udfordres på ikke at have Helligånden, fordi der ikke sker tegn og undere, kan de jo i første omgang sige fra ved at sige, at uden Helligånden var der slet ikke en kirke, og derfor gider vi ikke høre på det pjat. Vi tror, og det er tegnet på Helligåndens gerning i vores kirke. Tegnet på Helligånden er dermed ikke mirakler men tro, og fraværet af mirakler er ikke fravær af Helligånden. Mange såkaldte mirakler i Tanzania er ikke ægte, og det snakkede vi så også om.
 - Helligånden skaber ligeledes overbevisning om syndernes forladelse, så vished er Helligåndens anden gerning. Som før reformationen fastholdes mange mennesker i kirken i frygt for dommedag. Vi havde mange gode snakke om synd nok engang.
 - Kødets opstandelse og det evige liv berørte vi kun kort.
- Hvordan tilegnes troen? Dette blev ofte vendepunktet på et seminar. Vi gennemgik Lukas 15 for at se, hvordan Jesus opsøgte tildere og syndere og forklarede sig med får, mønter og en søn. Jeg brugte en illustration med hjertestartere, og sagde at evangeliet er Guds kraft til frelse. Og udfordrede til at præster og evangelister sætter sig til bord med alkoholikere og prostituerede for at kalde dem ind i fællesskabet. Kirken lever ofte efter devisen ”venskab med verden er fjendskab med Gud”, så det trak tænder ud, men skabte stor glæde. Det gav også en snak om at være den storebror, der vredes over at præsten bruger tid på syndere. Og nok engang snak om kirketugt.

- Bønnens væsen og fadervor var yderligere to lektioner

- Den første lektion om den kristnes frimodighed til at bede selv og ikke være afhængig af præster, apostle eller profeter. Illustrationen var deres egen præsident, og hvordan man kan nærme sig hende, hvis man er ven med hendes børn og inviteres hjem til hende privat, og hvordan man så taler til hende. Meget bøn er befalen: "Fald, Helligånd!", og meget bøn er at råbe højt og bede med rigtig mange ord. Vi gennemgik Jesu anvisninger om ikke at lave et skuespil ud af bøn og ikke at forfalde til at tro, at mængden af ord er afgørende. Kirkernes traditionelle bøn anses af mange for uåndelig. Et svært spørgsmål er, hvad der er kultur og hvad der er dårlig teologi. Det havde vi mange snakke om.
- Fadervor gennemgik vi bøn for bøn for at give frimodighed til at holde fast i den og til at bruge den som forbillede for bønner
- Andre lektioner, som ikke alle blev undervist ved alle seminarer
 - Livet i menigheden og det almindelige præstedømme udfra 1. Peter 4, Ef 4 og 1. kor 12 gennemgik vi det at tjene i kirken og om embedernes karakter som det at udruste de hellige til tjeneste og tro. Mange synes, at deres lægfolk er dovne og ikke ved meget, hvilket peger tilbage på præsterne, der vil holde det hele for sig selv. Det gav vældigt gode snakke. Fx titulerer man præster med "Fader Præst", hvilket i hvert fald i Brødrekirken har været nærmest anathema fra starten. Vi havde også snakke om at værne de mindst agtværdige dele af legemet, og igen, igen endte vi ved kirketugten.
 - Livet i ægteskabet. Kønsroller i Tanzania og Danmark er meget forskellige, men er der bibelske tekster, som vi kan spejle det i? Vi gennemgik nogle af dem
 - 1. Mos 1-3 om den ligeværdige skabelse af mænd og kvinder, om manden som kvindens hjælper (som hjælper med det jeg ikke kan som mand) eller hushjælp (som hjælper med det jeg ikke gider). Vi var helt ved i ordene på swahili og hebraisk. Ikke mindst havde vi lange snakke om dommen over Eva er et udtryk for Guds vilje eller Guds konstatering af, hvad der kommer til at ske i syndens verden. Skal kvindens attrå være til manden (Gen 3) eller til Gud (Gen 1)? Skal manden herske (Gen 3) eller skal begge herske (Gen 1). Jeg fremstod ret woke. Sikke nogle diskussioner, vi fik.
 - Ef 5,21-22ff. Skal mand og kvinde gensidigt underordne sig (som på græsk), eller skal kvinden adlyde (som på swahili)? Skal manden hengive sig for hustruen først (som Paulus siger) eller skal hun først hengive sig for ham (som kulturen siger). Skal manden bade kvinden eller kvinden manden? Skal kvinden stille op til samleje, når manden vil eller når hun vil? Spørgsmålene ville ingen ende tage, godet var virkeligt sjovt. De unge tog bedre imod end de ældre, og jeg fik både ris og ros.
 - Kongeloven i 5. Mos om at kongen ikke må have verdslige magtmilder, mange koner og megen rigdom men derimod skal læse i bibelen blev illustreret med Salomons liv og de evigt gyldige udfordringer med penge, sex og magt. Ikke mindst Jesu undervisning om ikke at kalde nogen for far og rabbi gav sjove responser.

Undervisningen var forberedt hjemmefra ved at læse Luthers store katekismus på swahili samt Carl Fredrik Wisløffs bog "Jeg ved på hvem jeg tror" også på swahili. Hvordan kan så gammel litteratur endnu give mening? Mennesker er jo mennesker, og mange udfordringer i Tanzania er ikke nogen, kirken ikke før har måttet tage livtag med.

I forhold til Danmark er deres helt store spørgsmål: Hvordan kan det komme dertil, at kirken vier to af samme køn? Hvordan kan det være at kun 2% af befolkningen går i kirke på en almindelig søndag? Hvordan kan kirken have så mange penge uden at støtte dem?

Venskab med Tanzania

Biskoppen i Sumbawanga ønsker sig et venskabsstift. Han leder et nyt stift, som er langt større end Danmark og har omkring 10.000 kristne. Dette stift har ingen formelle venskabsbånd med andre stifter endnu. Dette foreslår jeg stiftsrådet at arbejde på. Der er tre provstier i stiftet og en nyopbygget stiftsadministration. De er i gang med at bygge en domkirke, som er taget i brug, selvom den fremstår noget rustik endnu.